

בעזרת גואלנו וגאל את אבותינו ממצרים במופתים ואות...

אתחיל לבאר ספר ואלה שמות...

פרשה א

ועוד, אם כונת החכם מכ"א לתת סימן אחיה אז אוהב את בנו ואחיה ששונא אותו, לא הי' לי לתת סימן אחר המורה על אהבה או על השנאה, רק בענין זה, שמי שאוהב את בנו מייסרהו ומכהו, ומי שהוא שונא את בנו חושך שבטו ממנו, אמתהא, הלא אנו רואים, אדרבה, שמי ששומע כי אחד הכה לבנו, הלא בודאי נקם ינקם ב'י. וזה שאמר המדרש בנוהג שבעולם אדם שאומר לו חברו פלוני הכה לבנך יורד עמו עד לחייו, הלא אנו רואים כי האב לא יוכל לסבול כלל אפילו לשמוע שאחד הכה את בנו, וא"כ מה זה סימן אהבה כשהאב בעצמו מייסר את בנו ומכהו, וכשאינו מכהו הוא סימן ששונא אותו, אמתהא. ואמר המדרש ללמדך, פי', שאין זה סימן, רק לימוד להאב, אם יראה לאהוב את בנו תמיד, כיצד יתנהג עמו וכשאינו מתנהג עמו בדרך הזה, לסוף שונאו. וזה שאמר ללמדך שכל חסונע בנו מן המדרות סוף בא לידי תרבות רעה ושונאהו, שכן מצינו בישמעאל שהי' לו געגועים על אברהם אביו ולא רידהו, ויצא לתרבות רעה ושנאהו והוציאו מביתו ריקם. פי', כי המדרש בא לתרץ דרך אגב היאך יא' ישמעאל לתרבות רעה, הלא הי' בנו של אברהם שהי' מגייר גרים זרים והכניסן תחת כנפי השכינה, והאיך נהי' כזאת שבנו הנולד לי' והי' צדיקו ואלו תמיד על שלטנו, שיא' לתרבות רעה, אמתהא. לזה אמר שהוא מתמת שלא רידהו. לפי שהי' לי' געגועים על אביו. פי', שאברהם הי' אוהב אותו מתמת שנולד לי' ג"כ בהיסת הדעת, שכן אמר אברהם "הן לי

א] ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. הה"ד חשך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר. כונת המדרש לתרץ מה שנאמר כאן עוד הפעם שמות בני ישראל הבאים מצרימה, הלא כבר נאמר לעיל כי יעקב ובניו ובניו ירדו מצרימה, וכבר הי' שם מכבר, ולמה נאמר כאן עוד. ועוד, מה זה שכתוב כאן "את יעקב". ואם שרצה לומר כי עם יעקב הי' שבעים, כמבואר לעיל שם במדרש כי השלים למנין שבעים, הי' לי' לומר "את אביהם", כי הלא אמר "ואלה שמות בני ישראל". ועוד, כי מתחלה אמר "בני ישראל", ועתה קראו "יעקב", אמתהא!

ובדי לתרץ את כל זה, מציא זה הפסוק חושך שבטו וגו'. והנה הפסוק הזה צריך להבין מה השמיענו החכם מכ"א בזה, ומי אינו יודע זאת שהאב האוהב את בנו מלמדו ומדריכו ומייסרו שישמע לדבריו לילך בדרך הישר, ומי שאינו מדריך את בנו ולא איכפת לי' איך הוא מתנהג ומניחו הפקר, בודאי זה סימן שאינו אוהב להאב, והוא כמו זר אלנו לכן לא איכפת לי' כלל איך הוא מתנהג. ועוד, למה זה הכפיל ואמר "חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר", הלא דבר אחד הוא ולמה כפל בלשון. ועוד, למה לא סיים בזה הלשון שהתחיל, כי כמו שאמר מתחילה "חושך שבטו שונא בנו", כן הי' צריך לסיים ולומר "ושחרו מוסר אוהבו", או שיאמר להיפוך "שונא בנו חושך שבטו ואוהבו שחרו מוסר".

ספר

באר מים

ביאור נפלא

על

שמות רבה

מאת הגאון החסיד מוקני התורה
דרשן נפלא וכו'
מוה"ר דוב אהרן כריזמן זצללה"ה
ראב"ד קאלנא

הוצאת נין המחבר
פילאדעלפיא • חשס"ו לפ"ק

דברים אחדים

ישמחו הפשטנים וירננו הדרשנים בהופעת ס' באר מים על מדרש שמות רבה, ביאורים בדרך הפשט המגלים זיו נוגה המדרש עפ"י עומק העיון אגוד בהשקפת חז"ל בפרשיות התורה, וכבר שבחוהו גדולי התורה שראו שני החלקים על ב"ד כי אין ידוע להם כאוצר מיוחד זה המבאר כל המדרש רבה כל סתום וחתום כמפורש יוצא בהסבר נכון ומכוון ובמקוריות המגלה אור הגנוז בדבריהם המקוצרים של חז"ל. אולם מאידך, בין הכתובים לא זכינו לכל ביאור אבי זקני הגאון זצ"ל, שהושבת קולמסו בפרשה מ"ז דשמות רבה. וחזן מהתחלת מגלת אסתר (שא"י) נדפס בנפרד בפרדמט אחר, לא נשאר תח"י המשך החיבור הענקי הזה חבל על דאבדין כו'. אמנם התועלת הגדולה שיש במה שנדפס הינה בבחינת האמת עד לעצמה, כי הדרך והשיטה בלימוד המדרש בולט למדי ותן לחכם ויחכם. ובפרט שכבר קנה החיבור שבינה בין המבינים, ושמענו שרבים הדורשים מביאים דברי הבאר מים בדרשותיהם.

וכן יש בזה משום נייחא נפשא לאאמור"ר מוה"ר שמעון בריזמן זללה"ה (נכד הגאון המחבר) שאפילו כשהי' מוטל בביה"ח בימיו האחרונים ממש אך ורק ביקש ותבע ממני להכין חיבור זה ובאמת זה הי' דיבורו האחרון אלי. ואפילו כשהי' בלי הכרה לי"ע ולא הגיב לשום דבר, כשאמרתי לו שהנני מכין את החיבור, חיך לזמן ארוך יחסי. הוא מסר נפשו להדפיס שני הכרכים על בראשית רבה [וחזן ממה שהוציא לאור שו"ת זה הים (א"ח) מאביו, שהי' בנו בכורו של הגאון בעל באר מים ה"ה א"א זצ"ל אב"ד לאפי], ושמח במאד מאד כשיצאו לאור. תנצב"ה.

ואחזיקנא טיבותא לגיסי יקירי רב פעלים בעניני הצבור ה"ה הרה"ג כו' מוה"ר יצחק מאיר צבי הלוי ליועראוסקי שליט"א שמתוך מאמציו ע"י המוסד התורני "אנשי אמת - בני יעקב", והקרן "לספרות היהודית התורנית" של משפחת המנוח ר' אליעזר זאב לעווין ע"ה יוצא ספר זה לאור, יברכהו קוב"ה יחד עם כל בני משפחתו היקרים הי"ו בכל עניני ר"ג בכוב"פ ואריכות ימים ושנים לעסק בתורה ובמצוות לזכות את הרבים, וגם לרבות את אמו ה"ה חמותי הרבנית תח"י בברכת עוד יטובן בשיבה דשנים ורעננים יהיו. ועוד ידם נטוי להוציא לאור עוד חיבורים יקרי ערך לזכות את הרבים.

וכן אסיר תודה אני לירי"נ הרב מוה"ר אליעזר אפטר שליט"א ר"מ מכון "באר התורה" בליקוואד הנדע כבר בשער בת רבים בהפצת ספרים וחיבורים בעלי ערך בלתי ישוער במזמיות נפלאה ובמסירות להצלחת כל חיבור וחיבור. יזכה תמיד לשאב נח"ר מכל משפחתו היקרה הי"ו מתוך הרחבה והרוחה.

אחלי לקוב"ה הטוב והמטיב שיברך את כל בני משפחתי צאצאי הגאון המחבר בבריות גופא ונהורא מעליא, ה"ה: מגב"ת אשתי הרבנית ליבא מלכה רות תח"י מהני נשי דנטרי וכר, עם בנו מ"ה יעקב מאיר נ"י ואשתו שרה רבקה תח"י (בת מוחתנגו ר' יצחק חיים קעללער נ"י אב"י